

1644 m. Švėkšnos dvaro inventoriuje pirmą kartą minimas Švėkšnoje gyvenęs žydas vardu Elijas. 1695 m. tarp 700 miestelio gyventojų jau gyveno apie 100 žydų, o 1897 m. žydai sudarė daugiau nei pusę visų Švėkšnos miestelio gyventojų. Taigi XVIII a. pr. Švėkšnoje jau egzistavo žydų bendruomenė, o Švėkšna tapo gausiai žydų gyvenamu štetlu.

Kaip ir kituose štetluose, Švėkšnoje žydai gyveno miestelio centre (aplink Liepų aikštę, Maciejausko (buvusi Žydų g.), Gedminaičių bei Dariaus ir Girėno (buvusi Mikužio) gatves iki pat Aušros gatvės). Lietuviai paprastai gyveno miestelio pakraščiuose.

sinagoga.

Sinagogos dažniausiai būdavo statomos miestų gilumoje, o centrinėje dalyje dominuodavo katalikų bažnyčia ar caro laikais pastatyta cerkvė, labai retai šalia jų buvo ir sinagoga. Švėkšnoje, žydų maldos namai stovi centrinėje Liepų aikštėje. Pirmoji sinagoga buvo pastatyta 18 a. pradžioje, o apie 1880-85 m., kuomet žydų bendruomenė Švėkšnoje gausiai padidėjo, buvo pastatyta dar viena nauja medinė

1925 m. beveik visą Švėkšnos miestelį sunaikino **gaisras**. Dauguma miestelio namų buvo mediniai, dengti šiaudiniais stogais ar gontomis. Sudegė apie 300 pastatų. Be pastogės liko apie 80 lietuvių ir 100 žydų šeimų (iš viso 808 žmonės). Po gaisro įsikūrė du padegėlių šelpimo komitetai – katalikų ir žydų, aukos buvo renkamos visoje Lietuvoje ir už jos ribų.

Sudegė ir dvi medinės sinagogos, dviejų pakopų stogais, iš kurių viena buvo žeminė, šildoma (mažesnioji), o kita vasarinė (didesnioji) turėjusios pereinamųjų bruožų iš baroko į klasicizmą. 1926 m. inžinierius L. Prosinskis suprojektavo naują, mūrinę, maurų architektūros bruožų turinčią sinagogą. 1928 m. sinagoga buvo pastatyta pagal visus sinagogoms keliamus reikalavimus: žema, vientiso tūrio, stačiakampio plano. Pastato fasadą puošė dekoratyvūs trumpi ir ploni piliastrai, arkinių langų viršų įrėmino maurų architektūrai būdingi karpito kontūro archivoltai. Visas pastato sienas anksčiau puošė Dovydo žvaigždės.

Žydų vyrai ir moterys, kad neblaškytų vieni kitų dėmesio, meldžiasi atskirai. Vyrai į maldų salę patekdavo iš šiaurinio fasado pusės, moterys įeidavo pro vakarų pusės įėjimą ir iškart pakildavo laiptais aukštyn, kur joms buvo skirta atskira balkono tipo patalpa.

Dauguma Švėkšnos žydų vertėsi prekyba ir amatais, nuomojosi malūnus, smukles ar net ūkius. Žydų prekyba daugiausiai koncentravosi Liepų aikštėje arba turgavietėje, kur sąlygos jų verslui buvo palankiausios. 1925 m. duomenimis, iš 33 registruotų žydų prekybos ir pramonės įstaigų net 18 buvo Liepų aikštėje bei turgavietėje.

Miestelio centre stovėjo ilgas pastatas, vadintas „kromais“, kuriame po vienu stogu prekiaavo žydai.

1925 m. šis pastatas sudegė, tačiau buvo atstatytas tos pačios paskirties mūrinis pastatas.

Miestelyje veikė žydų mokykla, žydų moksleiviai taip pat mokėsi ir Švėkšnos

„Saulės“ gimnazijoje. Prie sinagogos veikė chederis – pradinė religinė mokykla berniukams nuo 5-erių metų, kur jauniausieji mokėsi skaityti maldas, vyresni studijavo Torą, o vyriausieji – Talmudą.

Prieš II pasaulinį karą Švėkšnos žydai sudarė didelę miestelio gyventojų daugumą - jų čia gyveno virš 400. Vokiečių okupacijos metais Švėkšnos miestelio žydų bendruomenė buvo visiškai sunaikinta. Iš pradžių miestelio žydai buvo suvaryti į atskirą kvartalą – getą, kurio ribaėjo Siaurosios, Žydų (dabartinės J. Maciejausko) ir Liepų aikštės gatvėmis, kurios buvo aptvertos spygliuota viela. Vėliau vyrai buvo atrinkti ir išvežti į Šilutėje įkurtas darbo stovyklas (1943 m. vasarą šios darbo stovyklos buvo likviduotos, o likusieji išvežti į Aušvico koncentracijos stovyklą), likę Švėkšnos gete žydai buvo sušaudyti 1941 m. rugsėjo 20 d., 6 km. nuo Švėkšnos Parubežio miške, netoli Inkaklių.